УДК 347.9:004.738.5(477)

https://doi.org/10.68134/ah.2026-11-20.037

Назимко Валерія
студент, Дніпровський національний університет внутрішніх справ

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА: ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ РЕЄСТРАЦІЇ В ЄСІТС

Анотація. Правовий статус суб'єктів електронного судочинства в Україні визначається сукупністю процесуальних прав та обов'язків, пов'язаних із використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (ЄСІТС), яка забезпечує електронний документообіг, обмін процесуальними документами та інформаційну взаємодію між судами й учасниками судових проваджень. Нормативну основу відповідних правовідносин становлять стаття 6 Господарського процесуального кодексу України, стаття 14 Цивільного процесуального кодексу України та стаття 18 Кодексу адміністративного судочинства України. Аналіз законодавства дозволяє встановити перехід від переважно диспозитивної моделі електронної взаємодії із судом до диференційованої імперативної моделі, за якої обов'язок електронної реєстрації залежить від професійного або організаційно-правового статусу особи. Обов'язковій реєстрації підлягають адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інші юридичні особи. Реєстрація електронного кабінету має персоніфікований характер і є самостійним обов'язком кожного учасника провадження. Невиконання цього обов'язку може зумовлювати залишення позовної заяви без руху або повернення процесуальних документів. Перспективним напрямом удосконалення є формування єдиних підходів до оцінювання технічних перешкод у роботі ЄСІТС та забезпечення альтернативних способів комунікації.

Ключові слова: електронне судочинство, ЄСІТС, електронний кабінет, обов'язкова реєстрація, процесуальний статус, юридична особа, доступ до правосуддя.

Abstract. The legal status of subjects of electronic court proceedings in Ukraine is determined by the totality of procedural rights and obligations related to the use of the Unified Judicial Information and Communication System (UJICS), which ensures electronic document circulation, exchange of procedural documents, and information interaction between courts and participants in judicial proceedings. The regulatory basis for the relevant legal relations consists of Article 6 of the Commercial Procedural Code of Ukraine, Article 14 of the Civil Procedural Code of Ukraine, and Article 18 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine. Analysis of the legislation reveals a transition from a predominantly dispositive model of electronic interaction with the court to a differentiated imperative model, under which the obligation of electronic registration depends on the professional or organisational-legal status of the person. Mandatory registration applies to lawyers, notaries, state and private enforcement officers, insolvency administrators, forensic experts, state authorities, local self-government bodies, and other legal entities. Registration of an electronic cabinet is personalised and constitutes an independent obligation of each participant in proceedings. Failure to fulfil this obligation may result in a statement of claim being left without motion or the return of procedural documents. A promising direction for improvement is the development of uniform approaches to assessing technical obstacles in the operation of UJICS and ensuring alternative means of communication.

Keywords: electronic court proceedings, UJICS, electronic cabinet, mandatory registration, procedural status, legal entity, access to justice.

Вступ

Правовий статус суб’єктів електронного судочинства в Україні визначається сукупністю процесуальних прав та обов’язків, пов’язаних із використанням Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (ЄСІТС), яка забезпечує електронний документообіг, обмін процесуальними документами та інформаційну взаємодію між судами й учасниками судових проваджень. Нормативну основу відповідних правовідносин становлять стаття 6

Господарського процесуального кодексу України [1], стаття 14 Цивільного процесуального кодексу України та стаття 18 Кодексу адміністративного судочинства України [2, 3].

Принципове значення для формування правового статусу суб'єктів електронного судочинства має Закон України від 29 червня 2023 року № 3200-IX, яким запроваджено розширення обов'язкового використання електронних кабінетів. Подальше нормативне уточнення здійснено Законом України від 19 жовтня 2023 року № 3424-IX. Аналіз зазначених положень дозволяє встановити перехід від переважно диспозитивної моделі електронної взаємодії із судом до диференційованої імперативної моделі, за якої обов'язок електронної реєстрації залежить від професійного або організаційно-правового статусу особи. Водночас електронний кабінет є не самостійним джерелом процесуальної правосуб'єктності, а юридично визначеним засобом реалізації вже наявних процесуальних прав та виконання обов'язків.

Результати та обговорення

Відповідно до частини шостої статті 6 ГПК України та частини шостої статті 14 ЦПК України обов'язковій реєстрації електронних кабінетів підлягають адвокати, нотаріуси, державні та приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, органи державної влади та інші державні органи, зареєстровані як юридичні особи, їх територіальні органи, органи місцевого самоврядування, а також інші юридичні особи, зареєстровані відповідно до законодавства України. Для інших осіб, зокрема фізичних осіб, які не належать до визначених законом обов'язкових категорій, реєстрація здійснюється добровільно. Правова диференціація пояснюється необхідністю забезпечення належного рівня організаційної та професійної відповідальності суб'єктів, які систематично беруть участь у судових провадженнях [5]. Особливе значення має правова позиція об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду, викладена в постанові від 30 серпня 2024 року у справі № 908/3731/23, відповідно до якої з 4 листопада 2023 року в усіх юридичних осіб, зареєстрованих за законодавством України, виник обов'язок мати електронний кабінет у господарському судочинстві. Отже, правовий статус юридичної особи передбачає самостійний обов'язок забезпечення електронної процесуальної комунікації незалежно від форми власності, організаційно-правової форми чи регулярності звернення до суду [4].

Особливістю реалізації обов'язку реєстрації в ЄСІТС є його персоніфікований характер, який передбачає самостійне виконання відповідних вимог кожним суб'єктом судового процесу. Зокрема, наявність зареєстрованого електронного кабінету адвоката не звільняє юридичну особу, інтереси якої він представляє, від обов'язку створення власного електронного кабінету. Такий підхід підтверджено ухвалою Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 9 листопада 2023 року у справі № 920/857/20 [3]. Правове значення зазначеної позиції полягає в розмежуванні процесуального статусу представника та особи, яку він представляє: адвокат реалізує представницькі повноваження, тоді як юридична особа залишається самостійним носієм процесуальних прав та обов'язків. Аналогічний підхід застосовується до юридичних осіб, щодо яких відкрито ліквідаційну процедуру. Так, в ухвалі Верховного Суду від 29 вересня 2025 року у справі № 911/899/22(911/3490/22) встановлено, що визнання юридичної особи банкрутом не звільняє її від обов'язку реєстрації електронного кабінету, а наявність такого кабінету в арбітражного керуючого не замінює відповідного обов'язку боржника [6]. Отже, законодавча конструкція електронного судочинства спрямована на забезпечення безперервності процесуальної комунікації, юридичної визначеності та належної ідентифікації кожного учасника незалежно від зміни його представника або організаційного стану.

Важливим елементом правового статусу суб'єктів електронного судочинства є встановлення процесуальних наслідків невиконання обов'язку реєстрації електронного кабінету. Відповідно до процесуального законодавства неподання відомостей про обов'язкову реєстрацію або відсутність зареєстрованого кабінету в особи, яка повинна його мати, може

зумовлювати залишення позовної заяви без руху, повернення окремих процесуальних документів чи залишення їх без розгляду у випадках, прямо передбачених відповідним кодексом. Зазначені правові наслідки виконують дисциплінуючу функцію, однак їх застосування потребує дотримання принципу пропорційності між забезпеченням належної організації судового процесу та гарантуванням права особи на доступ до правосуддя. Важливо, що реєстрація електронного кабінету не позбавляє учасника права подавати документи до суду в паперовій формі [7, с. 23].

Висновки

Таким чином, перспективним напрямом удосконалення правового регулювання є формування єдиних підходів до оцінювання технічних перешкод у роботі ЄСІТС, належного повідомлення учасників про процесуальні дії та забезпечення альтернативних способів комунікації в об’єктивно обґрунтованих випадках. Це дозволить поєднати обов’язковість цифрових процедур із принципами доступності правосуддя, правової визначеності та рівності учасників судового процесу. Крім того, законодавство передбачає виняток для осіб, яким реєстрація суперечить за релігійними переконаннями, за умови подання окремої обґрунтованої письмової заяви одночасно з відповідним процесуальним документом.

Список використаних джерел

1. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12 (дата звернення: 18.11.2026)
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15 (дата звернення: 18.11.2026)
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15 (дата звернення: 18.11.2026)
4. Ухвала Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 09.11.2023 у справі № 920/857/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/114796203 (дата звернення: 18.11.2026)
5. Постанова об'єднаної палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 30.08.2024 у справі № 908/3731/23. Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pro_sud/rishennya_obedn_palati_kgs_vs/2024_08_30_908_3731_23 (дата звернення: 18.11.2026)
6. Ухвала Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 29.09.2025 у справі № 911/899/22 (911/3490/22). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/130552263 (дата звернення: 18.11.2026)
7. Матвійчук М.А. Розвиток електронного правосуддя в Україні: виклики та перспективи. Український політико-правовий дискурс. 2026. С. 22-24.